

خوانش معماری کوچ‌نشینان از منظر نشانه‌شناسی بر پایه اصالت معنا (مورد پژوهشی: سکونتگاه‌های موقت عشایر ایل قشقایی)^۱

مینو لفافچی*^۲، مهسا رزاقی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۴

نوع مقاله: پژوهشی

صفحه ۷ تا ۲۵

چکیده

پژوهش حاضر به خوانش معماری کوچ‌نشینان با رویکرد نشانه‌شناسی بر پایه اصالت معنا پرداخته است. معماری به‌مثابه معنا، بازتابنده اندیشه‌ها و ارزش‌هایی است که برای درک و دریافت معانی آن باید از علم نشانه‌ها مدد جست و چون این علم نشئت‌گرفته از فلسفه است، پس باید آن را از دیدگاه‌های فلسفی مورد خوانش قرارداد تا رمزگشایی گردد. به نظر می‌رسد هنر معماری عشایری در طراحی چادرها و ایجاد مجموعه سکونت گاهی موقت؛ با اصول نشانه‌شناسی بخصوص بر پایه اصالت معنا شکل گرفته است؛ لذا هدف از این پژوهش اثبات وجود نشانه‌ها در مجموعه سکونت‌های عشایری بر پایه اصالت معنا در معماری عشایری است. برای رسیدن به این مهم، سؤالاتی مطرح می‌شود که ضرورت خوانش سکونتگاه‌های عشایری به چه دلیل بوده و بر چه اساسی از منظر نشانه‌شناسی تحلیل می‌شوند. روش تحقیق این پژوهش از نوع نظری است که در مرحله جمع‌آوری اطلاعات از روش توصیفی - تحلیلی و تاریخی با متغیر کیفی و استدلال منطقی و فلسفی بهره برده است. برای مدون کردن تحلیل‌ها؛ کلیات و ساختارهای مجموعه مورد مطالعه در پنج نظام بستر خلق متن، صورت گرفته است و با تجزیه و تحلیل آنها به مفاهیم و نشانه‌های بکار رفته در آنها دست‌یافته و سپس با کدگذاری و دسته‌بندی اولیه، مفاهیم در سه سطح معنایی صریح، ضمنی و نمادین؛ استخراج شده است؛ لذا از آنجاکه موضوع مورد بحث خوانش طراحی سکونتگاه‌های موقت ایلات عشایری در ایران است، ایل عشایری قشقایی به دلیل داشتن شرایط مناسب جهت کدگذاری، انتخاب گردیده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که سکونتگاه‌های موقت عشایری علاوه بر توجه به جنبه‌های کارکردی مطلوب در طراحی، سعی در انعکاس مفاهیم معنوی و زیبایی‌شناختی در قالب معماری سکونت گاهی داشته است. پس مشاهده می‌شود که در معماری ایلات عشایری از وجود نشانه‌ها و معانی نهفته در آنها برای طراحی سکونتگاه‌های موقت استفاده شده است.

واژگان کلیدی: نشانه‌شناسی، اصالت و معنا، معماری، ایل قشقایی

^۱ این پژوهش با استناد به دو مقاله زیر و در ادامه پژوهش ایشان می‌باشد: الف- مقاله ادیب احمدی و محمدآزاد احمدی با عنوان: "بررسی تطبیقی معماری دوره پهلوی اول و دوم از منظر نشانه‌شناسی و معناشناسی با مطالعه موردی موزه ایران باستان و موزه هنرهای معاصر"، ب- مقاله یوسف حمه جانی و همکاران با عنوان: "مطالعه کیفی دلالت‌های معنایی معماری هورامان تخت از منظر نشانه‌شناسی".

^۲ استادیار گروه معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. (نویسنده مسئول) Mino.Laffafchi@iau.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۱. مقدمه

ماهیت اصلی زندگی عشیره‌ای بر مبنای توجه به طبیعت و مفاهیم و باورهای سنتی و عقیدتی مردم آن است؛ همان گونه که در سال ۱۳۹۴، "چندلر" عنوان کرده؛ انسان در میان موجودات به‌گونه‌ای است که به شدت میل به معناسازی دارد و معنا را از طریق تولید و تفسیر نشانه‌ها، به وجود می‌آورد (چندلر، ۱۳۹۴: ۴۱). تمامی شئون زندگی کوچ‌نشینان، از قبیل معماری، فرهنگ، خلق و خوی، و حتی ویژگی‌های جسمانی آنها را پدیده‌های معناداری که برگرفته از باورهای ایشان است، تحت تأثیر قرار می‌دهد. مهم‌ترین ویژگی زندگی کوچ‌نشینان، حرکت و جابه‌جایی برای تأمین نیازمندی‌های زندگی است؛ با این وجود، این جابجایی شرایط خاصی را که برآمده از باورها و سنن آنها است، شامل می‌شود؛ همان گونه که در سال ۱۳۹۱، شولتز می‌گوید: هر پدیده‌ای به‌عنوان یک نشانه به خودی خود، فاقد معنا است و از طریق الصاق معانی و نمادهای عینی توسط انسان معنادار می‌شود، چرا که معنا؛ نیاز بنیادین انسان است (شولتز، ۱۳۹۱: ۵۳۱). برای وارد شدن به معماری کوچ باید روش زندگی کوچ‌نشینان را جستجو کرد، همان‌طور که برای شناخت هر اثر ثابت معماری، چگونگی زندگی انسانها درون آن اثر جستجو می‌شود. این پژوهش به بررسی معماری عشایر قشقایی از نظر نشانه‌شناسی بر پایه اصالت معنا پرداخته است تا هرچند اندک در زمینه شناخت نحوه زندگی ایلات عشایر قشقایی یاری رساند و گامی باشد برای مطالعات بعدی پژوهشگران جوان در این زمینه. بنابراین سؤال اصلی برای پژوهش مطرح می‌گردد که ضرورت خوانش معماری عشایری به چه دلیل بوده و بر چه اساسی از منظر نشانه‌شناسی تحلیل می‌شوند.

۲. پیشینه پژوهش

در حوزه نشانه‌شناسی اندیشمندان و فلاسفه بسیاری وجود دارند که آثار ارزشمندی در رشته‌های مختلف نشانه‌شناسی از خود بر جای گذاشته‌اند که در جدول ۱، به آنها اشاره شده است. در بین آنها آثار سوسور و پیرس، مهم‌ترین مراجع نشانه‌شناسی در سده بیستم هستند (پال کابلی، ۱۳۹۶: ۳۸).

جدول ۱. اندیشمندان نشانه‌شناسی و رویکردهای آنان (نگارندگان)

نام فیلسوف	دیدگاه
رولان بارت	گفتار و نشانه انسانی و زبان‌شناس
رومان یاکوبسن	ساختارگرا و زبان‌شناس

ژان لکان	پساساختارگرا - نشانه سوسور را برعکس نمود و به‌جای مدلول مفهوم ذهنی را نشانده.
لویی اشتراوس	گفتار و نشانه‌های انسانی. پدر مردم‌شناسی مدرن است.
فردینان دو سوسور	الگوی دوجهبی از نشانه را بیان می‌کند. از نگاه او نشانه متشکل از دال و مدلول است (نژاد ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۷).
هایدیگر	سرچشمه خطا را متافیزیک می‌داند.
پیرس	مدل سه‌تایی (بازنمایی - تفسیر - موضوع)
گراماس	معناشناسی را دانشی خواند که ساخت‌های بنیادین فرایند معناسازی را مورد واکاوی و تحلیل قرار می‌دهد (شعله، ۱۳۸۸).
ژاک دریدا	گفتار و نشانه‌های انسانی. سرچشمه خطا را کلام محوری می‌داند.
آلگیرداس	معناشناسی ساختاری
یان موکاروفسکی	ساختارگرا - نظریه ادبی را از سطوحی جز جنبه زیباشناختی وابسته به علم نشانه‌ها مطرح کرد.
توماس آگوستین	به نشانه‌های مقدس اشاره نمود و نظریه قراردادی سینیادیتا را مطرح نمود.
امبرتواکو	نشانه‌ها را بر دودسته طبیعی و مصنوعی می‌خواند.
نیچه	سرچشمه خطا را مسیحیت می‌داند.
ویلیام اوکام	به نشانه ذهنی - خصوصی و گفتاری - نوشتاری اشاره نمود.
مالارمه	زبان‌شناس
جان لاک	به دانش اشیا و توانایی بکار بردن درست نیروها اشاره نمود.
مورس	بر مسائل معناشناسی و دلالت معنایی متمرکز بود و نظریه معنا ارائه داد.
اروین پائوفسکی	نشانه‌شناسی فصلی را معرفی نمود و در شناخت آثار هنری سه مرحله حسی، عقلی و سپس معنایی را عنوان نمود.

به گفته محمدی و همکاران، چگونگی نمود نشانه از لحاظ محتوا در فضای ساخته شده معماری، به پنج شاخه: معبود، انسان، طبیعت، تاریخ و جامعه تقسیم می‌شود که در جدول ۲، شرح آن آمده است.

جدول ۲. نمود نشانه از لحاظ محتوا در معماری

(محمدی و همکاران، ۱۳۹۷)

معبود	نشانه‌های که پیام‌های خداوند را منتقل می‌کنند (آفرینش سیارات و کهکشان‌ها، تمامی موجودات، قرآن و معجزات و...) همگی این نشانه‌های از خالق بی‌همتا هستند
انسان	نشانه‌ها که به‌وسیله انسان ساخته می‌شوند در کلمات، طلسمات و نمادها، چه به‌صورت (کالمی و چه غیر کالمی) است. البته خود انسان نیز نشانه‌ای از آفریدگار خود در روی زمین است.
طبیعت	نشانه‌های که در طبیعت یافت می‌شود شامل: موجودات زنده آن، گیاهان و درختان و دیگر رازهایی نهفته در آن است.

مفصل	فقط در رابطه با تعداد ایلات و تقسیمات قومی ایران، داده‌های رزم‌آرا در برخی موارد از اطلاعات ارائه شده م. کیهان متفاوت است.
مجموع	در مجموعه موزه مردم‌شناسی و نژادشناسی روماسکویچ
مقالات	آکادمی علوم اتحاد شوروی «جلد پنجم» چاپ دوم، در سال ۱۹۲۵ آمده است. این اطلاعات قشقایی
آواهای	توسط آ. آ. روماسکویچ در زمان اقامتش در شیراز در بهار و تابستان ۱۹۱۴ به دست آمده است.

تحقیقات داخلی فراوانی نیز در مورد نشانه‌شناسی بناها انجام گردیده است که شرح آنها به صورت زیر آمده است:

– "پناهی و همکاران"، با روش تحلیل محتوا و باتکیه بر نشانه‌شناسی لایه‌ای و طی بررسی آثار چند معمار مطرح، مسیر تبدیل ایده به کانسپت را تشریح کرده‌اند. آنها فرایند تبدیل ایده به فرم را سلسله‌مراتب نزولی از اشراق به حکمت، حکمت به علم کلی نگر و از علم به دانش جزئی نگر، می‌دانند (Panahi et al, 2014).

– علیرضا شاد آرام و زهرا نامور در پژوهشی تحت عنوان "چپستی و چرایی تأثیر ادبیات عرفانی بر نگارگری ایرانی با رویکرد نشانه‌شناسی"، به تحقیق در ارتباط با نشانه‌های معنانشناسانه از نظر دیداری، شنیداری و اجتماعی پرداخته و نتایج پژوهش حاکی از آن است که اشتراک مدل‌های دو نظام متفاوت ادبیات و نگارگری برخاسته از فرهنگ غالب و مشترکی است که این دو نظام، از یک سو در بستر آن شکل گرفته‌اند و از سوی دیگر در تشبیت و شکل‌گیری آن مؤثر بوده‌اند.

– آلاله سامیر و همکاران در مقاله‌ای با عنوان "خوانش معماری به مثابه متن با رویکرد نشانه‌شناسی ساختارگرا (نمونه: مرکز فرهنگی دزفول)"، از نظر دید نشانه‌شناسانه به معماری معاصر ایران؛ نمادها و نشانه‌های و عناصر معماری سنتی که حاوی نمادها و نشانه‌های خاص و عرفانی است را یافته است.

– مریم قنبریان شیاده و همکاران در پژوهشی با عنوان "خوانش نشانه‌شناسی لایه‌ای در فرایند معنایی داشتن ابوالهول از فرشته ساری"، با توجه به بستر بافت و با دلالت بر نشانه‌ها و فهم خواننده، نمادها تأویل می‌گردند.

– امیرمسعود دباغ و سید مصطفی مختاباد در پژوهشی با عنوان "تأویل معماری پسامدرن از منظر نشانه‌شناسی"، عناصر

در نشانه‌های تاریخی به کاررفته در آثار تاریخی می‌توان به صورت در زمانی و فرازمانی بودن پدیده‌ها باشند. معمول به صورت متنی یا تصویری هستند که از اسناد و مدارک دست‌اول و دوم گرفته تا داده‌های دیداری از قبیل یافته‌های باستان‌شناختی، تصاویر و نظایر آن. هر یک از این انواع داده‌ها می‌تواند دربرگیرنده‌ی نشانه‌ها و دلالت‌ها باشد. روش نشانه‌شناختی می‌تواند به گره‌گشایی، بس‌تر کاوی و اتصال این یافته‌ها به دیگر عناصر فرهنگ یا دوره‌ی خاص مورد مطالعه کمک کند.

جامعه نشانه‌های موجود در جامعه شامل رمزگان‌ها و معناهای بسیار گوناگونی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و... را شامل می‌شود که هر یک از این نوع از نشانه‌ها جای تحلیل و بحث بسیاری دارد.

در حوزه معماری کوچ نیز مطالعاتی انجام شده که به صورت منابع مکتوب ارائه گردیده است. در جدول ۳، مهم‌ترین این آثار آورده شده است.

جدول ۳. منابع مکتوب درباره معماری کوچ (نگارندگان)

نام مؤلف	نام منبع	موضوع کلی ارائه شده در منبع
پیر ابرلینگ	فنون کوچ‌نشینی عشایر قشقایی فارس	ابریلینگ به طور عمده هم خود را مصروف آن داشته که تاریخ ایل قشقایی را از زمان پیدایش تا عصر حاضر مدون سازد و ماجراهایی که بر این ایل اتفاق افتاده بررسی و تجزیه تحلیل کند. در این کتاب نقش مردم عامی با اشاره‌ای اندک مورد توجه قرار گرفته است، ولی زندگی روزمره عشایر در آن لمس نمی‌شود.
محمد بهمن بیگی	عرف و عادت در عشایر فارس	نویسنده خود از عشایر فارس بوده و به خوبی این عشایر و آداب و رسومشان را می‌شناسد. همان‌طور که وی در مقدمه می‌نویسد، تمام اطلاعات گزارش شده کتاب توسط او هنگام زندگی در میان عشایر قشقایی جمع‌آوری شده است. اهمیت و ارزش کار بهمن بیگی در همین نهفته است. ^۱
میرزا حسن فسایی	کتاب دوجلدی فارس نامه ناصری	فارس نامه ناصری در سال ۸۷-۱۸۸۶ به پایان رسید و کامل‌ترین و مفصل‌ترین شرح‌نامه استان فارس نه تنها برای قرن ۱۹ که برای قرن حاضر است. اطلاعات ذکر شده درباره عشایر فارس، جمعیت آنان و تقسیمات قومی تا حد زیادی منبع اطلاعاتی برای دیگر محققینی شد که درباره ایلات فارس نوشته‌اند.
مسعود کیهان	کتاب سه‌جلدی جغرافیای	جلد اختصاص یافته به فارس جغرافیای نظامی ایران نوشته علی رزم‌آرا استفاده شده است... لازم به ذکر است که داده‌های علی رزم‌آرا در خصوص عشایر فارس تا حد زیادی رونوشت لغت به لغت صفحات کتاب م. کیهان است.

در سال ۱۹۵۲، (Dougglas)^۴؛ عضو دادگاه عالی آمریکا، درباره قشقایی‌ها در کتاب حاوی شرح سفر خود به قشقایی گزارش داده که بسیار ارزشمند است.

همچنین در این تحقیق از سفرنامه‌های دیگر جهانگردان اروپایی و آمریکایی که در قرن‌های ۱۹ و ۲۰ از فارس دیدن کرده‌اند، هرچند اطلاعاتی مختصر از اقوام فارس است استفاده شده است (فلاندن^۵، گروته^۶، دیولافوآ^۷، آوری^۸، دودئو^۹ و غیره). از سفرنامه‌ها و کتاب‌های دیگر سیاحان و مورخان که اطلاعاتی مشابه با اطلاعات اقوام کوچ‌نشینان قشقایی ارائه داده‌اند، در این تحقیق استفاده شده است. کتاب مقدمه ابن خلدون و سفرنامه کلایوخو^{۱۰} از این جمله‌اند.

همچنین از مقالات و. و. بارتولد در خصوص قشقایی‌ها منتشره در دائرةالمعارف اسلامی^{۱۱}، اطلاعات مردم‌شناس آمریکایی هنری فیلد^{۱۲} درباره اقوام فارس، در این تحقیق استفاده شده است.

تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌های مختلف معماری و نشانه‌شناسی بناهای گوناگون بوده؛ ولی هیچ‌کدام سعی در کشف رمزگان برای معماری عشایری را نداشته، لذا در این پژوهش به واکاوی نمونه‌ای منتخب و مشهور ایل عشایری پرداخته شده است، تا سعی در استخراج و زنده‌سازی نشانه‌ها از طریق دلایل ایجاد لایه‌های بنا بر پایه اصالت معنای آنها از طریق زمینه خوانش طراحی معماری با رمزها و نشانه‌های آن به‌وسیله نشانه‌شناسی بر پایه اصالت معنا و نیز تأثیر آن در معماری عشایری با مطالعه نمونه موردی با اثبات وجود نشانه‌ها در آن، با تأکید بر عنصر کالبدی آن در معماری است، زیرا به نظر می‌رسد هنر معماری عشایری به‌خصوص در طراحی سیاه‌چادرها و ایجاد سکونتگاه‌های موقت؛ با اصول نشانه‌شناسی بخصوص بر پایه اصالت معنا شکل گرفته است؛ لذا هدف از این پژوهش اثبات وجود نشانه‌ها بر پایه اصالت معنا در معماری عشایری است؛ بنابراین سؤال اصلی برای پژوهش مطرح می‌گردد که ضرورت خوانش معماری عشایری به چه دلیل بوده و بر چه اساسی از منظر نشانه‌شناسی تحلیل می‌شوند.

رویکرد زبان‌شناسانه به معماری نشان داده که می‌توان شهر و ساختمان را به‌مثابه متن در نظر گرفته و مورد تفسیر قرارداد (روشن و شبانی، ۱۳۹۴: ۱۵۲). متن نیز از لایه‌های متعددی تشکیل شده که هر کدام خود نمود عینی و متنی یک رمزگان

زیبایی‌شناسی مشترک در معماری و موسیقی (نمونه موردی: دوره رنسانس)^{۱۳}، به تحقیق درباره تشابهات و تمایزات معماری دوره رنسانس پرداخته و در نتیجه شش ویژگی مشترک معماری و موسیقی را یافته و در این ویژگی‌های مشترک تأثیر متقابل آنها را می‌یابد.

مهرنوش ذوقی و همکاران در پژوهشی با عنوان "تحلیل و بررسی متن آثار شاخص معماری معاصر ایران بر اساس خوانش دلوز از فرم"^{۱۴}، به تجلی فرم و شکل‌گیری انواع آن به‌عنوان ابزاری مهم در معناسازی از لایه‌های درونی معماری پرداخته و در نهایت با به‌کارگیری لایه‌های متن به‌صورت صریح و آشکار، فرم بزرگ از انواع فرم دلوزی محقق می‌گردد با حذف و کسر بخشی از رمزگان در طرح و معناسازی به‌صورت ضمنی، فرم کوچک خلق می‌شود. فرم هر جوره با پیکره‌سازی با استمداد از هر دو فرم و تغییر موقعیت حاصل می‌گردد.

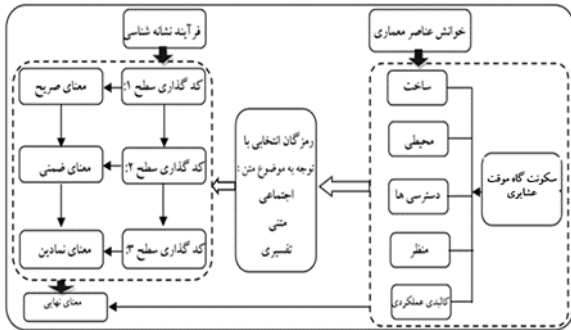
سمیه جلالی میلانی و همکاران در پژوهشی با عنوان "سنجش امکان بهره‌گیری از نظر پائوفسکی در خوانش نماهای خانه‌های تاریخی ایران"^{۱۵}، به فهم معنای اثر در تقابل با فرم پرداخته و به برخی قابلیت‌ها و محدودیت‌ها در ایجاد فرم پی برده است.

محمدعلی سرگزی در پژوهشی با عنوان "نشانه‌شناسی نقوش و تزیینات معماری اسلامی"^{۱۶}، با توجه به دیدگاه‌های نشانه‌شناسی تزیینات اسلامی، به انتقال معانی اسلامی از طریق معماری و تزیینات آن تأکید نموده است.

همچنین در اوایل سال‌های ۴۰، او. گارود^{۱۷}؛ پزشک نظامی انگلیسی که طی سالیان دراز در فصل کوچ تابستانی و زمستانی در میان ایلات قشقایی بوده است، در دو مقاله به آن اشاره نموده است.

در بهار سال ۱۹۵۳، ماریاترزا اولنس دو شوتن؛ اطلاعات جالبی از اقوام قشقایی را در کتابش درباره قشقایی‌ها می‌آورد که حاوی خاطرات دو سفر نویسنده به میان عشایر قشقایی در منطقه فیروزآباد و مرکز کوچ زمستانی و منطقه کوچ تابستانی این عشایر می‌باشد^{۱۸}. گرچه اولنس دوشوتن تقریباً به طور کامل مسئله سلسله‌مراتب اجتماعی در میان عشایر قشقایی را نادیده گرفته است، با این حال اطلاعاتی که در خصوص جمعیت و نحوه زندگی قشقایی‌ها بیان کرده است، به‌عنوان یک شاهد عینی ارزشمند است.

کدگذاری و دسته‌بندی اولیه، مفاهیم در سه سطح معانی صریح، معانی ضمنی و معانی نمادین استخراج شده؛ لذا کدگذاری کلیات و ساختارهای معماری ایل عشایری منتخب برای این پژوهش در پنج‌لایه ذکر شده که در نمودار ۱ آمده است؛ صورت‌گرفته و به‌اختصار به بررسی آنها پرداخته شده؛ سپس مدل مفهوم‌سازی داده‌ها و فرایند نشانه‌شناسی و معناشناسی در این پژوهش، در نمودار ۲ آورده شده است.

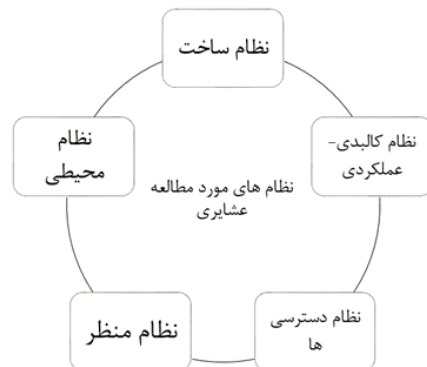
نمودار شماره ۲. مدل مفهوم‌سازی داده‌ها و فرایند نشانه‌شناسی و معناشناسی پژوهش (نگارندگان)

۴. مبانی نظری

نشانه، چیزی است که نزد شخصی خاص بر چیزی دیگر، در برخی وجوه و توانمندی‌ها دلالت می‌کند (دیانت، ۱۳۵۹). نشانه، همواره معنا را احضار می‌کند، همان گونه که معنا در نشانه نمایان می‌شود (شعله، ۱۳۸۸). در اصل نشانه‌شناسی برگرفته از دو نگرش اصلی ساختارگرا و پساساختارگرا است. ساختارگرایان مانند سوسور، یاکوبسن و... که غالباً در حیطه زبان‌شناسی تخصص داشتند و به‌طور معمول ارتباطی مستقیم میان دال و مدلول قائل هستند ولی پساساختارگرایان مانند پیرس، اکو، دریدا و... رابطه دال و مدلول را غیرمستقیم می‌دانند و در مسائل اجتماعی، منطقی و زیباشناختی به دنبال پی بردن به مدلول‌های ضمنی و مستور هستند و به جنبه‌های متکثر، لایه‌های درون متن، ارتباطات بینامتنی و کنش تأخیری معنا می‌پردازند (دباغ، ۱۳۹۴). از نظر پیرس هر چیزی را که به شکلی اطلاعاتی می‌دهد، نشانه می‌نامید و معتقد است تار و پود تمامی افکار و همه پژوهش‌ها نشانه است و حیات اندیشه و دانش، همان حیات عقلی نشانه‌ها است (رضوی فر و غفاری، ۱۳۹۰).

رمزگان، موضوع مهمی است که باید در نشانه‌شناسی مورد اشاره قرار گیرد، چراکه ما در قرائت هر متن ناچاریم که نشانه‌ها را با توجه به رمزگان مناسب تفسیر کنیم، رمزگان عبارت از

است (سجودی، ۱۳۹۰: ۳۳۴)؛ و چون معماری مانند یک متن، در برابر مخاطب دنیایی از اندیشه‌ها و ارزش‌های طرح را تداعی می‌کند و واجد زبانی در پس پرده خویشتن بوده که با مخاطب به گفتگو می‌نشیند (دباغ و مختاباد، ۱۳۹۰: ۶۰) و کلمات این متن عناصر ساختاری ساختم‌ن‌ها، توده و احجام، فضاهای جمعی، عملکرد فضاها، فضاهای باز و منظر، راه‌های دسترسی و گره‌ها، هستند که ضمن وابستگی معنایی به هم، یک کلیت واحد را عرضه می‌نمایند و از طریق رمزگان‌های علمی (منطقی)، زیبایی‌شناختی و اجتماعی پیام خود را انتقال می‌دهند (حمه جانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵). در نتیجه برای هر ساختمان یا شهری می‌توان بستر فرهنگی خلق متن از نظر ساخت، محیطی، عملکردی، منظر و دسترسی‌ها در نظر گرفت که در این پژوهش برای رسیدن به پاسخ سؤال مطرح شده؛ ایل قشقایی از شهر شیراز انتخاب و کدگذاری کلیات و ساختارهای آن در پنج نظام بستر فرهنگی خلق متن که پیشتر عنوان شد، به شرح نمودار ۱، صورت‌گرفته است.

نمودار ۱. نظام‌های مورد مطالعه عشایری (نگارندگان)

۳. روش تحقیق

این پژوهش به روش ترکیبی (تاریخی - تحلیلی و تطبیقی) بوده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مورد استفاده در بخش مبانی نظری به صورت مطالعات کتابخانه‌ای بوده که از جمله استفاده از کتب، مجلات، مقالات، نشریات، پروژه‌های تحقیقاتی و جستجوی اینترنتی را شامل شده است. هدف استفاده از این روش‌ها، بکار بردن آخرین اطلاعات موجود در رابطه با موضوع مورد مطالعه بوده است. در گام نخست این پژوهش برای مدون کردن تحلیل‌ها، ابتدا در مورد کلیات معماری ایل قشقایی، دسته‌بندی‌هایی صورت‌گرفته تا با تجزیه و تحلیل آنها بتوان به مفاهیم و نشانه‌های بکار رفته در آنها دست‌یافت و سپس با

اطلاعات و مفروضات موجود در حافظه دریافت‌کننده وجود داشته باشد (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۲). معنا، اعتبار؛ محتوا و پیام (چه عقلی و چه احساسی) یک رویداد است (پور جعفر و یوسفی، ۱۳۸۷). "گرماس"، معناشناسی را دانشی می‌خواند که ساخت‌های بنیادین فرایند معناسازی را مورد واکاوی و تحلیل قرار می‌دهد. معناشناسی با معنای عقلی لغات سروکار دارد و به کاوش مفهوم محتوایی نشانه می‌پردازد (شعله، ۱۳۸۸). بنا به گفته دکتر نقی راده، نشانه‌ها بر پایه اصالت معنا به شرح جدول ۴ تقسیم می‌شوند.

جدول ۴. تقسیم‌بندی نشانه‌ها بر پایه اصالت معنا (پناهی، ۱۴۰۰: ۲۳۰)

نوع نشانه	شرح
قراردادی	موضوعاتی که بیانگر و یادآور موضوع یا مفهوم خاص بین تعداد اندک یا گروه زیادی از انسان‌ها یا جوامع قرار داده شده‌اند مثل حروف، واژه‌ها و...
مفهومی	ویژگی تکوینی اشیا و پدیده‌ها هستند مثل دود، طرقات و سنگ که به ترتیب نشانه آتش، آب و سختی هستند.
ازلی	مرتبه‌ای از نشانه فطری است مثل برخی اعداد، نور و... مثلاً عدد چهار در جوامع مختلف معانی متفاوت دارد که به استناد به اشاره‌اش به چهار گوشه عالم در فرهنگ‌های مشرق‌زمین، مقدس تلقی می‌شود.
فطری	ادیان الهی برای اثبات وجود خالق هستی به آنها استناد می‌کنند.

۴-۱. ایل قشقایی

ایل قشقایی پرجمعیت‌ترین و سازمان‌یافته‌ترین ایل جنب ایران و فارس است. ساختار اجتماعی و سیاسی این ایل عبارت از: ریاست ایل که بر عهده ایلخان و ایل بیگ از خاندان جانی خان (شاهیلو، مقام رسمی)، طایفه در ریاست کلانتر - مقام رسمی، تیره در اداره کدخدا - مقام رسمی، بنکو در اداره ریش سفید - مقام غیررسمی، بیله - خانوار (نصیری طیبی، ۱۳۸۸: ۲۶-۲۲). این ایل شامل شش طایفه بزرگ دره شوری، کشکولی بزرگ، کشکولی کوچک، فار سیمدان، شش بلوکی، عمله و چهار طایفه کوچک قراچه صفی خانلو، ایگرد و رحیمی است (کیانی، ۱۳۸۵: ۴۵). موقعیت جغرافیایی ایل قشقایی بخش وسیعی از مناطق جنوب و جنوب غربی ایران را شامل می‌شود. مناطق بیلاقی قشقایی‌ها از شمال شیراز شروع می‌شود و تا محدوده شهرستان‌های شهرضا و بروجن ادامه می‌یابد که شامل شهرستان‌های سمیرم (شش ناحیه)، آباد و اقلید (چهاردانگه) و سپیدان (اردکان و کمهر) است. مناطق

مجموعه نشانه‌هایی که میان ارسال‌کننده پیام و دریافت‌کننده آن پیوند برقرار می‌کند (ضمیران، ۱۳۸۲: ۱۳۲).

هرمنوتیک، علم با نظر تأویل است. واژه (تأویل) به معنای بازگشتن و بازگرداندن هر چیز به اول، سرمنشأ و آغاز خود که با (تفسیر) تفاوت دارد. گاهی این واژه در معنای ترجمه از زبانی به زبان دیگر نیز به‌کاررفته است. هرمنوتیک در ریشه‌های اولیه خود برای رمزگشایی مفاهیم قدسی به کار گرفته می‌شده است. بعدها این دانش برای تفسیر متون ادبی نیز مورد استفاده قرار می‌گرفت. در قرون وسطی، تفسیرهای غیر لغوی از کتاب مقدس گسترش می‌یابد و بسیاری از مفسران مسیحی قصه‌های عهد عتیق را به شکل نمادین در ارتباط با عهد جدید تفسیر می‌کنند. طبق نظر (دیلتای)، هرمنوتیک این امکان را فراهم می‌کند که شخص تجربه درونی خود را مورد مطالعه قرار دهد. وی معتقد بود که هرمنوتیک را باید در مثلث میان زندگی، فهم و بیان جستجو کرد. در اصل آفرینش خواننده باید به بهای مرگ مؤلف باشد. وقتی کسی به درجه خوانندگی می‌رسد که در فضای مرگ مؤلف به تفسیر متن بپردازد و در واقع هیچ‌گاه خواننده، مؤلف را درک نخواهد کرد (پناهی، ۱۴۰۰: ۱۷۸-۱۷۶). واشکافی رمز، الگویی است در تحلیل فرایندهای ارتباطات. این رویکرد باتوجه به نشانه‌شناسی و نوشته‌های رولان بارت، گویای آن است که معنا در نتیجه دلالت متکی به رمزگان‌هایی پدید می‌آید که مخاطبان به شیوه‌های متفاوتی آنها را معنادار می‌سازند (گرین، ۱۳۸۳: ۲۹۶). می‌توان گونه‌های رمزگان را طبق گفته پناهی، مطابق جدول ۳ دسته‌بندی نمود.

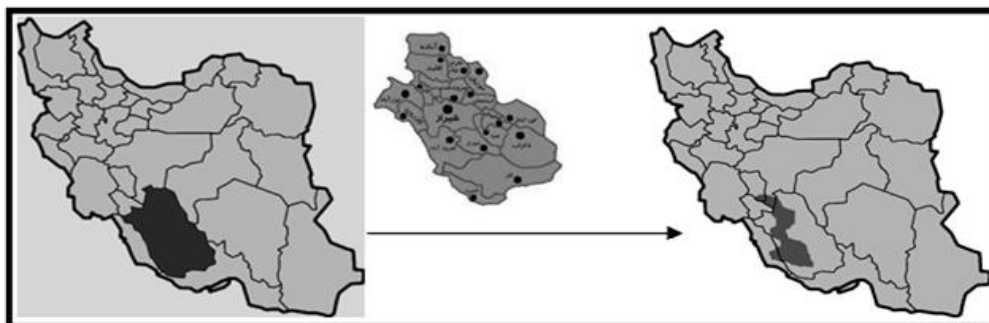
جدول ۳. گونه‌های رمزگان (پناهی، ۱۴۰۰: ۱۷۹)

رمزگان اجتماعی	رمزگان نشانه‌شناختی را باید رمزگان اجتماعی نامید، از جمله زبان کلامی، رمزگان اندامی، رمزگان کالا محور، رمزگان رفتاری و...
رمزگان متنی	رمزگان باز نمودی یافتنی از جمله رمزگان زیبایی‌شناختی در چارچوب هنرهای بیانی مثل شعر، نقاشی، سینما و...، رمزگان سبکی، خطایی، بلاغی مثل روایت، رمزگان داخل رسانه‌ها مثل رمزگان‌های تلویزیونی، سینمایی، رادیو، مجله و...
رمزگان تفسیری	در این مورد توافق و همسویی کمتر از رمزگان نشانه‌شناختی وجود دارد، مانند رمزگان ادراکی از جمله ادراک بصری، رمزگان ایدئولوژیک.

فرهنگ لغات معین، معنا را سخن و حقیقت مطلب و باطن می‌داند (معین، ۱۳۸۴: ۱۷۷۷). معنا، نیاز بنیادین انسان است (شولتز، ۱۳۹۱: ۵۳۱). انتقال معنا زمانی امکان پذیر است که اشتراک معنایی میان داده‌های ارسال‌شونده از سوی فرستنده و

جنوبی‌اش نیز جلگه ساحلی خلیج فارس است. پس شهرستان شهرضا شمالی‌ترین و بندر لنگه جنوبی‌ترین و رامهرمز غربی‌ترین و داراب شرقی‌ترین محل استقرار ایل قشقایی است (نصیری طیبی، ۱۳۸۸: ۲۱-۲۲). در تصویر ۱، موقعیت جغرافیایی ایل قشقایی آورده شده است.

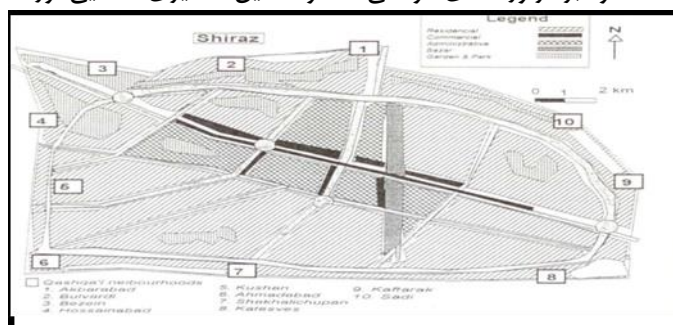
قشلاقی در محدوده وسیع نری قرار دارد؛ یعنی از سمت غرب به حوالی بهبهان و رامهرمز می‌رسد و خط شمالی آن از حدود شمال غرب لار آغاز می‌شود و با گذشتن از حوالی جهرم، از فیروزآباد و شیراز به مرودشت ختم می‌شود. سرحد شرقی آن در اطراف شهرستان‌های جهرم و داراب و لار واقع است و حد

تصویر ۱. موقعیت جغرافیایی ایل قشقایی در ایران (نگارنده)

و لبنی، قالی، قالیچه، گلیم، کتیرا و غیره تولید می‌کنند. قشقایی‌ها در مسیر کوچ با ساکنان روستاها و شهرها دادوستد می‌کنند (ابرینگ، ۱۳۹۳: ۷-۱۳). در تصویر ۲، محل اقامت موقت ایل عشایری قشقایی آورده شده است.

اقتصاد ایل قشقایی بر دامداری مبتنی است که برای دستیابی به علوفه تازه مراتع، به کوچ‌های بهاره و پاییزه در مناطق بیلاقی و قشلاقی فارس اقدام می‌کنند. قشقایی‌ها که در اقتصاد فارس نقش مهمی دارند، علاوه بر فرآورده‌های گوشتی

تصویر ۲. محل اقامت ایل قشقایی (Gharakhlou, 2016: 5)

۱۵ مورد شامل مواردی چون: تلفیق تکنولوژی و سنت، بوم‌آوردی، طراحی اقلیمی، باغ‌سازی ایرانی، خوانایی فضایی، شفافیت در معماری ایرانی و... که دست یافته‌اند؛ در این پژوهش جهت دسته‌بندی و مدون کردن داده‌ها، لایه‌هایی برای مجموعه ایلات عشایری و محل سکونت آنها، در پنج لایه با نام‌های لایه ساخت، دسترسی، منظر، کالبدی عملکردی و محیطی؛ در نظر گرفته و سپس با کدگذاری آنها به سه سطح معانی صریح، ضمنی و نمادین دست‌یافته و در نهایت معانی نمادین آنها استخراج گردیده تا گامی کوچک باشد برای پژوهش‌های آتی در این زمینه؛ لذا در این قسمت ابتدا به توضیحات لایه‌های موجود در بناها پرداخته شده است.

۵. یافته‌های پژوهش

با استناد به روش تحقیق در پژوهش آقایان ادیب احمدی و محمدآزاد احمدی (۱۴۰۱) که ایشان در پژوهش خود در تحلیل موزه ایران باستان و موزه هنرهای معاصر از منظر نشانه‌شناسی و معناشناسی، لایه‌های متشکل موزه‌ها را تحت عنوان عنصری بااهمیت در فضاهای شهری و اقتضای روزافزون و نیز تحلیل این فضاها در قالب نشانه‌شناختی لایه‌ای، در پنج نظام لایه‌ای با عنوان‌های لای ساخت، محیطی، دسترسی‌ها، کالبدی و عملکردی و منظر؛ مشخص نموده و با کدگذاری لایه‌های تشکیل‌دهنده این موزه‌ها، آنها را در سه سطح معانی صریح، ضمنی و نمادین بررسی نموده و در نهایت معانی نمادین آنها در

۵-۱. لایه‌های ساختاری بنا

ساختارهای یک بنا در پنج لایه نظام‌های ساخت، محیطی، دسترسی‌ها، کالبدی - عملکردی و منظر؛ جهت کشف دلالت‌های معنایی می‌تواند به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته که به اختصار به توضیحات آن‌ها به طور جداگانه پرداخته شده است و همچنین ساختار سکونتگاه‌های عشایری نیز معرفی می‌گردد.

۵-۱-۱. لایه ساخت

میس و ندروه معتقد است که در معماری باید به ساخت توجه داشت و طراحان بدون واسطه با مقوله ساخت درگیر شوند. معماران پس از فهم اینکه مصالح به چه کار می‌آیند، تصمیم می‌گیرند که در کدام بخش بنا از آنها استفاده کرده و یا برای ساختن عناصر ساختمانی که توانایی ایجاد کارکرد موردنظر را داشته باشند آنها را با چه مصالح و عناصر دیگری ترکیب تلفیق کنند (کارتز، ۱۳۸۶: ۲۳۴). منظور از نظام ساخت، نحوه بهره‌مندی از مصالح مصرفی از نوع بافت، رنگ و روش‌های چیدمان برای احداث ابنیه است (حمه جانی و همکاران، ۱۳۹۶). مصالح به کاررفته در سکونت‌گاه عشایری قشقای از جمله مصالح بنایی مثل آجر و خاک و گل و کاهگل و... بوده و برای تزیینات هم از کاشی‌کاری‌ها استفاده شده است.

۵-۱-۲. لایه دسترسی‌ها

به عقیده پاسینی، مسیریابی صحیح و مطلوب در محیط‌ها، تاندازه‌ای به توانایی تخیل و تجسم پدیدآورنده آن محیط از همه تجاربی که در آن محیط اتفاق خواهد افتاد بستگی دارد (پور جعفر و منتظرالحجه، ۱۳۸۹: ۳۱). فرانسسیس (۱۹۸۹)، سه نوع دسترسی را مورد شناسایی قرار داده است که عبارت‌اند از: فیزیکی (مانند در، دروازه، دیوارها، نرده‌ها و تغییر سطح)، اجتماعی (تمامی سطوح و لایه‌های اجتماعی باید توانایی استفاده از فضا را دارا باشند و ممانعت بهره‌برداری از فضا برای طبقاتی از اجتماع، به‌نوعی اعمال محدودیت و انحصار اجتماعی بوده و مطلوبیت فضا را کاهش می‌دهد)، دسترسی بصری (امکان رویت فضا برای دسترسی بصری بیان شده است) (سعیدی رضوانی و دانش پور، ۱۳۹۲). سیرکولاسیون اطراف سکونتگاه‌های عشایری قشقای و دسترسی فیزیکی آن و امکان دید آن از نقاط مختلف که همان دسترسی بصری است.

۵-۱-۳. لایه کالبدی و عملکردی

بخش کلی ادراک آدمی از فضا، ابتدا بصری است ادراک بصری در وهله نخست؛ فضایی است. با حرکت در فضا محیط پیرامون به شکل توالی محرک‌های بصری تجربه می‌شود و نسبت به میزان ارتباط و پیوند میان محرک‌های گوناگون در یک فضا، آن فضا به صورت منسجم و نظام‌مند درک شده و حسی خاص نسبت به آن پدیدار می‌شود. در این حالت فضا پیوسته و جامع به نظر رسیده و دارای حس مکان قوی، استوار و پر معنا خواهد بود (قدمی و همکاران، ۱۳۹۰).

۵-۱-۴. لایه منظر

محیط و منظر در اشکال طبیعی و انسان‌ساخت، بیانی آشکار و دیدنی از مجموعه توقعات، فعالیت‌ها و ملازمت ساکنان آن محیط است (طیبیان، ۱۳۸۲: ۴۲). منظر به یک معنا بر فضای ملموس و رویت پذیر محیط پیرامون که شامل محیط طبیعی و انسان‌ساخت می‌شود، اطلاق می‌گردد. و در معنای دیگر دلالت بر ذهنیتی مطلوب دارد که به واسطه مواجهه انسان با فضای کالبدی محیط پیرامونش، نقش می‌بندد. لذا در برداشتی متعالی منظر پدیده‌ای است عینی - ذهنی که به واسطه ادراک ما از محیط و تفسیر ذهن، توامان حاصل می‌شود (ماهان و منصور، ۱۳۹۶: ۲۶). در واقع منظر، تصویری با ذهنیت و معنا است که ناظر را به افقی دیگر هدایت می‌کند (منصور، ۱۳۸۳: ۶۹).

۵-۱-۵. لایه محیطی

انسان از طریق شناخت محیط، توسط اجزاء تشکیل‌دهنده آن و چگونگی و الگوی ارتباطی آنها به تشخیص محیط می‌پردازد و سپس، خود را در محیط جابه‌جا می‌کند. وی با به‌خاطر سپردن اجزاء محیط و به‌تصویر کشیدن دوباره آنها در اندیشه خود به تفسیر و تشریح آن محیط می‌پردازد (پور جعفر و منتظرالحجه، ۱۳۸۹: ۲۸). در واقع محیط دارای ساختار و انعکاس‌دهنده روابط و تعامل بین مردم و عناصر فیزیکی پیرامون است. این ارتباطات در محیط فیزیکی پیش از هر چیز، فضایی هستند و مقدمتاً هر آنچه در محیط وجود دارد توسط فضا نمایان می‌شود. یکی از زمینه‌های کارآمد در حیطه روان‌شناسی محیط بر این مینا است که فضا دارای منطقی اجتماعی - جمعی است و از راه تحلیل ساختار فضایی و فعالیت‌ها و کنشگری کاربران،

چگونگی ساماندهی فضا، به‌وسیله معماران برای مقاصد اجتماعی قابل‌پیش‌بینی است (دانشگر مقدم و همکاران، ۱۳۹۰).
۲-۵. مطالعات و بررسی‌ها
۱-۲-۵. لایه‌های ساختاری سکونت‌گاه عشایری قشقایی

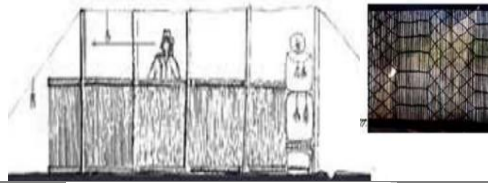
جدول ۷. لایه‌های ساختار سکونت‌گاه عشایری قشقایی (نگارندگان)

توضیحات	تصویر	نوع ساختار
<p>۱- ورودی چادر: ورودی چادرها در سکونت‌گاه به‌گونه‌ای است که داخل چادر از چادر دیگر دیده نشود و اکثراً پشت چادر دیگر است. ورودی در زمستان از سمت شرق بوده؛ زیرا از ورود بادهای غرب و کز باران غرب جلوگیری شود. ورودی در تابستان از سمت جنوب بوده تا حداکثر استفاده از سایه انجام گردد.</p>	 <p>چیدمان پلان سایه چادر: سمت راست زمستانی و سمت چپ تابستانی است. (حساس ۱۳۹۲)</p>	لایه ساخت
<p>۲- سنگ‌چین زیر چادر: در زیر چادرها قبل از ساخت سنگ لاشه به ضخامت حداقل ۱۰ الی ۱۵ سانتی متر چیده شده تا علاوه بر رگلاژ زیر چادر، از نفوذ رطوبت و آب‌های سطحی به داخل چادر هم جلوگیری گردد. در داخل چادر در زیر قسمت رختخواب‌ها نیز ردیفی دیگر سنگ چیده می‌شود تا از نفوذ رطوبت به آنها جلوگیری گردد.</p>		
<p>۳- شکل منظم پلان: چادرها به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که پلان منتظم به‌صورت اکثراً مستطیل یا مربع داشته زیرا نصب آسان داشته و تجمیع آن با سهولت انجام‌گرفته همچنین چیدمان داخلی آن نیز با سادگی فرهنگ عشایری همخوانی دارد.</p>		
<p>۴- سقف چادرها: چادرها در زمستان با سقف شیبدار نصب شده و در تابستان با سقف تخت و مسطح هستند.</p>		
		
<p>۵- سازه و مصالح: چادرهای عشایری از جنس پشم بز بوده و توسط بانوان عشایری بافته می‌شوند و به‌صورت ماهرانه و</p>	چادر زمستانی	

لایه ساخت

معمارانه به سبک سازه چادری توسط دیرک و کابل‌هایی از جنس چوب و ریسمان نصب می‌گردند.

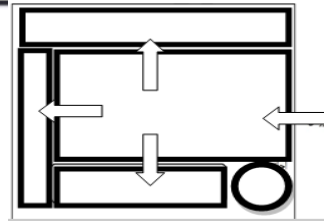
چادر تابستانی

۶- نورگیری: جنس و ضخامت پارچه چادرها به گونه‌ای است که از درون تار و پود پارچه نور کافی برای زندگی و کارهای روزمره وارد چادر می‌گردد.

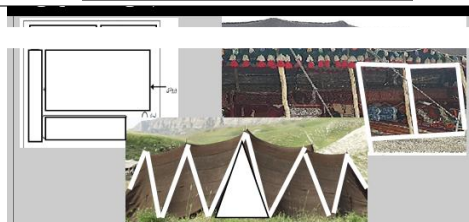
لایه دسترسی

هم در چادر تابستانی و هم در چادر زمستانی پس از ورود به داخل آن، سه مسیر فرعی ولی خوانا، وجود دارد که به سمت فضاهایی می‌رود که وسایل زندگی افراد و پخت‌وپز قرار دارند.

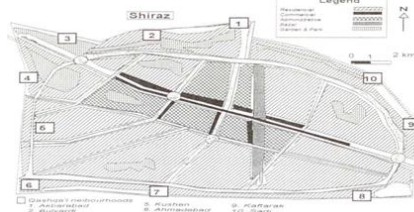
لایه عملکردی کالبدی

۱- در نگاه اول سازه چادرها جلب توجه نموده و وجود تناسب هندسی در پلان و حتی نما، هم در تابستان و هم در زمستان؛ کاملاً مشهود است، از احجام پایه هندسی دارای تقارن گردیده است.

لایه منظر

۱- با مشاهده چادری عشایری و یا سکونت گاه آنها، سادگی، تلاش و سختی زندگی و نیز همخوانی با طبیعت به ذهن آدمی می‌رسد

لایه محیطی

۱- آب و مراتع و همچنین دسترسی به راه‌های ارتباطی اصلی جهت برطرف نمودن نیازهای روزمره و اقتصادی و تهیه غذا، ایجاب می‌کند تا مکان‌هایی جهت اقامت موقت در نظر گرفته شود که تمامی این شرایط را به صورت حداکثری دارا باشد.

۵-۲-۲. مفهوم‌سازی داده‌ها و فرایند نشانه‌شناسی

اول یعنی به صورت معانی صریح است که باید معانی استخراج و دسته‌بندی گردند و سپس در مرحله بعد در سطحی بالاتر کدگذاری سطح دوم یا معانی ضمنی انجام شده و در نهایت؛

در این مرحله داده‌های گردآوری شده در پنج لایه با عناوین لایه ساخت، کالبدی - عملکردی، محیطی، دسترسی‌ها و لایه منظر، دسته‌بندی شدند و حال نوبت کدگذاری باز از نشانه‌ها در سطح

کدگذاری مرحله سوم در سطح معانی نمادین استخراج شود. ابتدا بوده و پتانسیل نشانه بودن را دارد؛ استخراج شده که در اصل باتکیه بر مرحله قبل یعنی مرحله مشخص کردن لایه‌های بازنمون نشانه‌ها هستند و در جدول ۸، آورده شده است. معماری بنا، عنصر یا عناصری که در معماری بنا دارای اهمیت

جدول ۸. مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از پژوهش و استخراج عناصر بازنمونی سکونتگاه عشایری قشقایی (نگارندگان)

لایه‌های معماری	کدگذاری لایه‌ها	عناصر بازنمونی نشانه‌های هر لایه	کدگذاری لایه‌ها	عناصر بازنمونی نشانه‌های هر لایه (مفهوم‌سازی با کدگذاری)
لایه ساخت	لایه ساخت ۱	مصالح اصلی از پشم بز و چوب	لایه ساخت ۳	استفاده از سنگ چین زیر چادر
لایه ساخت	لایه ساخت ۲	استفاده از دیوارهای چادری پشمی	لایه ساخت ۴	استفاده از سازه‌های چادری (دیرک و کابل)
لایه دسترسی‌ها	لایه دسترسی ۱ لایه دسترسی ۲	ایجاد مرزبندی بین محوطه و فضای خارجی با چادر وجود مسیر اصلی و فرعی در پلان	لایه دسترسی ۳	وجود سلسله‌مراتب فضاها در پلان.
لایه عملکردی کالبدی	لایه کالبدی ۱ لایه کالبدی ۲ لایه کالبدی ۳	وجود تقارن در کل حجم وجود محور اصلی و فرعی در چادر استفاده متعدد از فرم مستطیل و مربع و دایره در کل و جزء.	لایه کالبدی ۴ لایه کالبدی ۵	تأمین نورگیری به‌وسیله الیاف چادر وجود شکل چندضلعی در فرم باز شوها
لایه منظر	لایه منظر ۱ لایه منظر ۲	استفاده از تزیینات متعدد در داخل و خارج چادر. استفاده از عناصر و شاخصه‌های معماری سبک سازه چادری	لایه منظر ۳ لایه منظر ۴	وجود آب طبیعی در نزدیکی سایت وجود مراتع جهت دام در نزدیکی سایت
لایه محیطی	لایه محیطی ۱ لایه محیطی ۲	قرارگیری بنا در محیط طبیعی بافت متراکم.	لایه محیطی ۳ لایه محیطی ۴	قرارگیری چادرها کنار هم به‌گونه‌ای که مجموعه سکونت گاهی ساخته شود. وجود محوطه رقص دسته‌جمعی و اجرای مراسم مذهبی و آیینی

پس از استخراج عناصر مرتبط با بازنمون نشانه‌ها، در این مرحله مفاهیم و معانی مرتبط با لایه‌های معماری در سطح اول مقوله پردازش و معانی صریح آنها دسته‌بندی و استخراج و سپس در سطح بالاتر یعنی سطح دوم به صورت معانی ضمنی، و در نهایت

در سطحی بالاتر از آن یعنی سطح سوم؛ معانی و مفاهیم به صورت نمادین و انتزاعی‌تر دسته‌بندی و مقوله پردازش شده است. این معانی و مفاهیم پس از استخراج در جدول ۹، دسته‌بندی شده است.

جدول ۹. کدگذاری سطوح معانی صریح، ضمنی و نمادین در لایه‌های سکونتگاه عشایری قشقایی (نگارندگان)

لایه‌های معماری	نام لایه‌ها	نوع رمز انتخابی جهت تفسیر	کدگذاری باز سطح اول (معانی صریح)	کدگذاری سطح دوم (معانی ضمنی)	کدگذاری سطح سوم (معانی نمادین)
لایه ساخت	لایه ۱ تا ۴	فرم و کالبد	استفاده از مصالح بومی و قابل دسترس در منطقه	هماهنگی با محیط اطراف	احترام به طبیعت و تجانس آن
لایه دسترسی	لایه ۱ تا ۳	عملکردی و کاربردی	سهولت در حرکت در داخل چادر بدون مزاحمت	خوانایی بیشتر	پلان آزاد
لایه معماری	لایه ۳ تا ۱	عملکردی و کاربردی	افزایش سرانه فضاهای عمومی و حرکتی در بافت.	سهولت در حرکت و دسترسی	خوانایی فضایی
لایه معماری	لایه ۱ تا ۳	عملکردی و کاربردی	استفاده از احجام خالص، سهولت در حرکت، دسترسی آسان.	حرکت و دید بهتر در جهت محور، خوانایی بیشتر	شفافیت در معماری ایرانی
لایه معماری	لایه ۴ و ۵	عملکردی و کاربردی	تأمین نورگیری فضا و استفاده حداکثری از انرژی خورشید.	استفاده اقلیمی از طرح	نمود طراحی پایدار و زیست‌محیطی
لایه منظر	لایه ۱	زیباشناسی و معنا	استفاده از عناصر و تزئینات خاص در کالبد بنا	یادآوری صنایع دستی	هویت‌سازی معماری عشایری
لایه معماری	لایه ۲	عملکردی و کاربردی	استفاده از عناصر طبیعی برای سازه	امنیت و آرامش	احترام به طبیعت، تجانس با سایت، هماهنگی با تکنولوژی و علم
لایه محیطی	لایه ۳ و ۴	عملکردی کاربردی، زیبایی	سهولت دسترسی به آب و تهیه غذا	تقویت اقتصاد، آرامش، آسایش و شکوه و زیبایی	احترام به نیاز افراد
لایه محیطی	لایه ۱ تا ۴	عملکردی و کاربردی اجتماعی	سهولت ایجاد ایمنی و آسایش و سلامتی، استفاده حداکثری از نور، سایه و گرما در فصول مختلف	هماهنگی با اطراف توجه به نیاز مردم توجه به مسائل مذهبی و اقلیمی	تجانس با سایت و حس تعلق به مکان و اجتماع طراحی اقلیمی و پایداری طراحی زیست‌محیطی

۶. نتیجه‌گیری

گونه که معماران به وسیله ساخت ساختمان‌های خود سعی در انتقال مفاهیم و نشانه‌هایی که در ذهن و روح خود وجود دارد؛ به دیگران هستند، چادر نشینان نیز از این امر مستثنی نبوده و از این جهت خوانش سکونتگاه‌های عشایری از منظر نشانه‌شناسی ضرورت می‌یابد. در نتیجه خوانش معماری عشایری بر اساس نشانه‌شناسی لایه‌ای، از

همان گونه که ساختمان‌های ساخته شده با مصالح بنایی، فلزی و... دارای الگو و ارزش ساخت برای افراد یکجانشین است، چادرهای عشایری نیز برای افرادی که در آنها ساکن هستند؛ دارای الگو و اهمیت ویژه است. زیرا سرپناه آنها در سرما و گرما است؛ و همان

این پژوهش با اتکا به روش تحقیق در پژوهش آقایان ادیب احمدی و محمدآزاد احمدی (۱۴۰۱)، این سطوح به سه قسم معانی صریح، ضمنی و نمادین تقسیم‌بندی گردید.

در این پژوهش با توجه به بررسی لایه‌های مختلف تشکیل‌دهنده معماری ایل قشقایی، ابتدا در جدول شماره ۷، لایه‌های ساختار چادرها و سکونت‌گاه‌ها مشخص گردید و سپس در جدول شماره (۸)، مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از پژوهش و استخراج عناصر بازنمونی انجام گردید و در نهایت در جدول شماره (۹)، کدگذاری در سطوح معانی صریح، ضمنی و نمادین برای لایه‌های سکونت‌گاه عشایر قشقایی استخراج شد که شامل مواردی همچون تلفیق مفاهیم و سنت، تجانس با سایت، حس تعلق به مکان و اجتماع، خوانایی فضایی، طراحی اقلیمی و پایداری انرژی، نمود معماری سنتی و نیز هویت‌سازی معماری عشایری است. لذا بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد معماران عشایری در تلاش بوده‌اند که علاوه بر توجه به جنبه‌های کاربردی مطلوب در طراحی، منعکس‌کننده مفاهیم معنایی بوده و همچنین علاوه بر توجه به نیازهای کاربران از نظر اجتماعی و مذهبی، خالق یک اثر با ایمنی بالا، که تنها با تلفیق سنت و تکنولوژی، سازه چادری می‌توانستند به آن دست یابند. پس در طراحی معماری ایلات عشایری از وجود نشانه‌ها و معانی نهفته در آنها برای طراحی ساختمان‌ها استفاده شده است.

طریق لایه‌های ساخت، منظر، دسترسی، عملکرد و محیط؛ به وسیله نشانه‌ها و مفاهیم آنها از طریق کدگذاری سطح ۱، با معانی صریح، کدگذاری سطح ۲ با معانی ضمنی و کدگذاری سطح ۳ با معانی نمادین انجام شده است.

همچنین با توجه به مطالعات انجام‌گرفته و نیز با استناد به پیشینه تحقیقات می‌توان گفت از آنجاکه این پژوهش اطلاعاتی هر چند اندک، در مورد مطالعه زندگی کوچ‌نشینان را در اختیار افراد و علاقه‌مندان به زندگی عشایری قرار می‌دهد و همچنین راهگشای مطالعات آتی در این زمینه است، بنابراین مشکلات زندگی ایشان و دغدغه‌های زیست‌محیطی و اجتماعی - اقتصادی آنها؛ می‌تواند از این طریق به دست مسئولان برنامه‌ریزی و طراحی منطقه‌ای و محیط‌زیست رسیده و در نتیجه توجه ویژه‌ای در برنامه‌های توسعه آتی در جهت بهبود این مشکلات داشته باشند، برای مثال برنامه‌های اجرایی در جهت بهبود مسیر کوچ‌نشینان و همچنین ارتقای کیفیت حیات جمعی آنها داشته باشند. از آنجاکه علم نشانه‌شناسی و معناشناسی، امروزه ارتباط نزدیک و تنگاتنگی با یکدیگر دارند. در اصل نشانه، مفاهیم معنایی را بازنمایی نموده؛ درحالی‌که معنا را می‌توان در نشانه مشاهده نمود. در حوزه دانش معماری نیز همین‌گونه است و برای درک بهتر رابطه بین معماری و علم نشانه‌شناسی توجه به این دو علم و رابطه بین آنها ضروری است. اما مهم‌ترین مقوله در حیطه معناشناسی، توجه نمودن به سطوح مختلف معانی است که در

پی‌نوشت

۴. W. Douglas. Strange and friendly people. London, 1952
  ۵. E. Flandin. "Tehran, Isphan, Chiraz et le Colfe Persique", 1851
  ۶. Grotehujo
  ۷. Dieulafoq
  ۸. P. W. Avery. "By car from Shiraz to Khusistan", Royal Central Asian Journal, vol. XLVI, pt. III-IV, 1957.
  ۹. Debode
  ۱۰. Clavijo
  ۱۲. H. Field. Contribution to the Anthropology of Iran. Chicago, 1939
- نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی برای اعلام ندارند.

۱. به نقد مفصل ان.آ. کیسلیاکف بر کتاب م. بهمن‌بیگی، انتوگرافی شوروی ۱۹۴۶، شماره ۳، ص ۱۸۶-۱۸۳
۲. Journal of the royal central asian Society.
- ۱-۲. "The Nomadic tribes of Persia today", 1946, Jan., vol 33, pt. 1. p. 32-46
- ۲-۲. "The Qashqai tribes of Fars", 1946, July- oct. vol.33, pt.3-4, p. 293-306
۳. M. T. Ullens de Schooten. Lords of Mountains. Southern Persia and the qashai tribe. London, 1956
۱۱. " Encyclopedie de l'Islam". Vol. II, P. 837. vol. III, P. 43. II, P. 837

تعارض منافع

منابع

- ابرلینگ، پیر (۱۳۹۳)، "کوچ‌نشینان قشقایی فارس"، فرهاد طبیعی پور، تهران: پردیس دانش.
- ایهام پوپ، آرتور (۱۳۸۶)، "معماری ایران، صدری افشار"، غلامحسین، چاپ هفتم، تهران، اختران.
- احمدی، ادیب، احمدی، محمدآزاد (۱۴۰۱)، "بررسی تطبیقی معماری پهلوی دوره اول و دوم از منظر نشانه‌شناسی و معناشناسی - مطالعات موردی موزه ایران باستان و موزه هنرهای معاصر"، مجله هنر و تمدن شرق، سال یازدهم، شماره ۳۹.
- بهمن بیگی، محمد، "عرف و عادت در عشایر فارس"، تهران، ۱۳۲۴.
- پناهی، سیامک (۱۴۰۰)، "معماری و سینمای معناگرا"، چاپ سوم، تهران، عصر کنکاش.
- پور جعفر، محمدرضا، منتظرالحجه، مهدی، رنجبر، احسان (۱۳۸۹)، "ارزیابی توان اکولوژیکی به‌منظور تعیین محدوده‌های مناسب توسعه پایدار شهری نمونه موردی شهر جدید سهند"، نخستین همایش توسعه شهری پایدار.
- پور جعفر، محمدرضا، یوسفی، زاهد (۱۳۸۷)، "بازشناسی اثر معنا در جاودانگی مکان نمونه موردی روستای هورامان تخت کردستان"، محله مسکن و محیط روستا، ۲۸ (۱۲۵)، ۱۷-۲.
- جلالی میلانی، سمیه، نژاد ابراهیمی، احد، بیٹی، حامد، وندشعاری، علی (۱۳۹۹)، "سنجش امکان بهره‌گیری از روش اروین پائوفسکی در خوانش نماهای خانه‌های تاریخی ایران"، نشریه علمی باغ نظر، ۱۷ (۹۲)، ۸۹-۱۰۲.
- چندلر، دانیل (۱۳۹۴)، "مبانی نشانه‌شناسی"، مهدی پارسا، تهران، نشر سوره مهر.
- حساس، نجمه (۱۳۹۲)، "از خانه تا سیاه خانه جایگاه معماری سیاه چادر کوچ‌نشینان"، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط‌زیست پایدار، تهران، ایران.
- حمه جانی، یوسف، بایزیدی، قادر، سحابی، جلیل (۱۳۹۶)، "مطالعه کیفی دلالت‌های معنایی معماری هورامان تخت از منظر نشانه‌شناسی"، ماهنامه علمی پژوهشی باغ نظر، ۱۴ (۵۷)، ۴۵-۶۲.
- دانشگر مقدم، گلرخ، بحرینی، سید حسین، عینی فر، علیرضا (۱۳۹۰)، "تحلیل اجتماع‌پذیری محیط کالبدی متأثر از ادراک طبیعت در محیط انسان‌ساخت"، هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، (۴۵)، ۳۶-۲۵.
- دباغ، امیرمسعود، مختاباد امری، مصطفی (۱۳۹۰)، "تأویل معماری پسامدرن از منظر نشانه‌شناسی"، هویت شهر، شماره ۹ سال ۵، ۵۹-۷۲.
- دباغ، امیرمسعود (۱۳۹۴)، "خوانش معماری از منظر نشانه‌شناسی"، اطلاعات حکمت و معرفت، (۶۱)، ۱۷-۲۲.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷)، "لغت نامه دهخدا"، جلد ۴، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- دیانت، فرشته (۱۳۹۵)، "بررسی اهمیت نشانه‌شناسی (دلالت معنایی) در عکس‌های مفهومی"، مبانی نظری هنرهای تجسمی، (۴)، ۷۱-۸۴.
- ذوقی تنکابنی، مهرنوش، ارمغان، مریم، متین، مهرداد (۱۴۰۱)، "تحلیل و بررسی متن آثار شاخص معماری معاصر ایران بر اساس خوانش دلوز از فرم"، دوفصلنامه اندیشه معماری، نشریه علمی، سال ششم، شماره یازده، ۱۴۹-۱۷۶.
- رضوی فر، املی، غفاری، حسین (۱۳۹۰)، "نشانه‌شناسی پیرس در پرتو فلسفه معرفت‌شناسی و نگرش وی به پراگماتیسم فلسفه"، ۳۹ (۲)، ۳۶-۵.

- روشن، محبوبه، شببانی، مهدی (۱۳۹۴)، "نشانه‌شناسی و معنایی مفاهیم عرفان شناختی در معماری و شهرسازی با تلفیق (عرفان اسلامی و رمزگان امیرتواکو) مورد پژوهی: معماری صفوی مکتب اصفهان"، فصلنامه مدیریت شهری، ۱۴ (۳۸): ۱۷۲-۱۵۱.
- سامیر، آلاله، گرگانی، سید امیرحسین، چشمه قصبانی، مریم (۱۳۹۹)، "خوانش معماری به‌مثابه متن با رویکرد نشانه‌شناسی ساختارگرا نمونه موردی مرکز فرهنگی سینمایی دزفول"، دوماهنامه نخبگان علمی و مهندسی، دوره ۵، شماره ۳.
- سجودی، فرزانه (۱۳۹۰)، "نشانه‌شناسی: نظریه و عمل - مجموعه مقالات"، چاپ دوم، تهران: نشر علم.
- سرگزی، محمدعلی (۱۳۹۲)، "نشانه‌شناسی و نقوش تزئینات معماری اسلامی ایران"، فصلنامه علمی پژوهشی هنرهای تجسمی نقش‌مایه، سال پنجم، شماره ۱۶، تهران.
- سعیدی رضوانی، نوید، دانش پور، حمیدرضا، دانش پور، امیررضا (۱۳۹۲)، "نگاهی جدید به عوامل مؤثر بر دسترسی مطالعه موردی محله معالی آباد و ملاصدرا شیراز"، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۶ (۱)، ۲۱۵-۲۳۶.
- سلیمانی، محمدرضا، اعتصام، ایرج، حبیب، فرح (۱۳۹۲)، "بازشناسی مفهوم و اصول هویت در اثر معماری"، هویت شهر، ۱۰ (۲۵).
- شاد آرام، علیرضا، نامور، زهرا (۱۴۰۰)، "چیستی و چرایی تأثیر ادبیات عرفانی بر نگارگری ایرانی با رویکرد نشانه‌شناسی"، نشریه علمی پژوهشی ادب عرفانی گوهر گویا، سال پانزدهم، شماره دوم، پیاپی ۴۷، ۸۵-۲۱۰.
- شعله، مهسا (۱۳۸۸)، "روش‌شناسی تحلیل حوزه‌های نشانه معنایی شهر"، هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، ۳۹ (۵)، ۱۰۱-۱۱۶.
- شولتز، کریستیان نوربرگ (۱۳۹۱)، "معنا در معماری غرب"، مهرداد قیومی بیدهندی، تهران، نشر متن.
- ضمیران، محمد (۱۳۸۲)، "درآمدی بر نشانه هنر"، تهران، نشر قصبه.
- ظفری نایینی، سهیلا، ظفری نایینی، سپیده (۱۳۹۳)، "بررسی فضاهای تهی مسجد شیخ لطف الله"، شماره ۲، فصلنامه علمی نگارینه هنر اسلامی.
- قدمی، مصطفی، ملکشاهی، غلامرضا، اکبری مهام، امیر، محسنی، ایرج (۱۳۹۰)، "بررسی کیفیت کالبدی و کارکردی مبادی ورودی شهر نمونه موردی شهر بابلسر"، مجله جغرافیای توسعه، ۹ (۲۱)، ۱۸۱-۱۹۷.
- قنبریان شیاذه، مریم، ذوالفقاری، محسن، حیدری، حسن (۱۴۰۱)، "خوانش نشانه‌شناسی لایه‌ای در فرایند معنایی داستان مدرن ابوالهول از فرشته ساری"، انتشارات دانشگاهی علامه طباطبایی، متن پژوهشی ادبی، دوره ۲۶، شماره ۹۳، ۹۷-۱۲۲.
- کابلی، پل، یانس، لیتزا (۱۳۹۶)، "نشانه‌شناسی قدم اول"، نبوی، محمد، تهران، پردیس دانش.
- کارتر، پیتر (۱۳۸۶)، "میس و ندرهه"، امیرحسین هاشم زاده، تهران، نشر خاک.
- کرمانی، فریبا (۱۳۸۰)، "غرفه‌ای از بهشت، دومین همایش بین‌المللی معماری مساجد، افق آینده"، تهران، دانشگاه تهران.
- کیانی، منوچهر (۱۳۸۵)، "تاریخ مبارزات مردم ایل قشقایی از صفویه تا پهلوی جلد دوم"، شیراز: کیان نشر.
- گرین، لبیهان (۱۳۸۳)، "درس‌نامه نظریه و نقد ادبی"، لیلا بهرامی و دیگران، تهران، روزنگار.
- گیرو، پی‌یر (۱۳۸۳)، "نشانه‌شناسی"، محمد نبوی، تهران، نشر آگاه.
- ماهان، امیر، منصور، سید امیر (۱۳۹۶)، "مفهوم منظر با تأکید بر صاحب‌نظران رشته‌های مختلف"، ماهنامه باغ نظر، ۱۴ (۴۷)، ۲۸-۱۷.

- محمدی، عرفان، مولوی، شقایق، باستانی، یاسمن (۱۳۹۷)، "نشانه‌شناسی در معماری مسجد شیخ لطف الله"، دومین کنگره بین‌المللی معماری هنر و تحقیقات شهری ایرانی-اسلامی.
- معین، محمد (۱۳۸۴)، "فرهنگ دوجلدی معین"، تهران، آدانا، چاپ پارس نوین.
- منصوری، سید امیر (۱۳۸۳)، "درآمدی بر شناخت معماری منظر"، فصلنامه باغ نظر، (۲): ۶۹-۷۸.
- نصیری طیبی، منصور (۱۳۸۸)، "نقش قشقایها در تاریخ و فرهنگ ایران"، تهران: دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری
- نژاد ابراهیمی، احد، قره بیگلر، مینو، وفاپی، سید مسعود (۱۳۹۷)، "عوامل مؤثر بر ارتباط و نشانه‌شناسی در معماری مطالعه موردی مسجد کبود تبریز"، نشر جاویدان خرد، ۱۵ (۳۳)، ۱۷۹-۲۰۲.
- Ahmadi, Adib, Ahmadi, Mohammad Azad (1401), "Comparative study of Pahlavi architecture of the first and second periods from the perspective of semiotics and semantics - case studies of the Museum of Ancient Iran and the Museum of Contemporary Arts", Journal of Art and Civilization of the East, Year 11, Number 39 (In Persian).
- Appleyard, D (1969), Why buildings are known environment and behavior. 1(2),131-156
- Bahman Beigi, Mohammad, "Customs and Habits in Fars Nomads", Tehran, 1324 (In Persian).
- Carter, Peter (1386), "Miss Vandrohe", Amirhossein Hashemzadeh, Tehran, Nash Khak (In Persian).
- Chandler, Daniel (2014), "Fundamentals of Semiotics", Mehdi Parsa, Tehran, Surah Mehr Publishing House (In Persian).
- Eberling, Pir (2013), "Qashqai Nomads of Fars", Farhad Tayyibipour, Tehran: Pardis Danesh (In Persian).
- Dehkhoda, Ali Akbar (1377), "Dictionary of Dehkhoda", volume 4, Tehran, Publishing and Printing Institute of Tehran University (In Persian).
- Dabbagh, Amir Masoud (2014), "Reading architecture from the perspective of semiotics", Information of wisdom and knowledge, (61), 17-22 (In Persian).
- Dabagh, Amirmasoud, Mokhtabad Amri, Mustafa (2013), "Interpretation of postmodern architecture from the perspective of semiotics", Hoyt Shahr, No. 9, year 5, 59-72 (In Persian).
- Daneshgarmghadam, Golrokh, Bahraini, Seyed Hossein, Ainifar, Ali Reza (2018), "Analysis of sociability of the physical environment affected by the perception of naturalness in the human-made environment", Fine Arts-Architecture and Urban Planning, (45), 25-36 (In Persian).
- Diant, Fereshte (2015), "Investigating the importance of semiotics (semantic meaning) in conceptual photos", Theoretical Foundations of Visual Arts, (4), 71-84 (In Persian).
- Epham Pope, Arthur (2016), "Architecture of Iran, Sadri Afshar", Gholamhossein, 7th edition, Tehran, Akhtran (In Persian).
- Gadami, Mostafa, Malikshahi, Gholamreza, Akbari Maham, Amir, Mohseni, Iraj (2013) "Investigation of the physical and functional quality of the entry points of the city of Babolsar as a case study", Journal of Development Geography, 9 (21), 181-197 (In Persian).
- Giro, Pierre (2004), "Semiotics", Mohammad Naboi, Tehran, Aghah Publishing House (In Persian).

- Ghanbarian Shiadeh, Maryam, Zulfiqari, Mohsen, Heydari, Hassan (1401), "The reading of layered semiotics in the meaning process of the modern story of the Sphinx from Farishte Sari", Allameh Tabatabai Academic Press, Literary Research Text, Volume 26, Number 93, 97- 122 (In Persian).
- Gharakhlou, Mehdi (2006), a study of cultural changes Among the Qashqai Tribes in Iran, Department of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.
- Green, Lebihan (2004), "Textbook of Theory and Literary Criticism", Leila Bahrami and others, Tehran, Rozngar (In Persian).
- Hame Jani, Yusuf, Bayzidi, Qadir, Sahabi, Jalil (2016), "Qualitative study of the semantic implications of Horaman Takht architecture from the perspective of semiotics", Bagh Nazar Scientific Research Monthly, 14 (57), 45-62 (In Persian).
- Hassah, Najmeh (2012) "From house to black house, the architecture of the black tent of nomads", the first national conference on architecture, restoration, urban planning and sustainable environment, Tehran, Iran (In Persian).
- Jalali Milani, Somia, Nejad Ebrahimi, Ahad, Beiti, Hamed, Vandshaari, Ali (2019), "Measuring the possibility of using Ervin Paofsky's method in reading facades of historical houses in Iran", Bagh Nazar Scientific Journal, 17 (92), 89-102 (In Persian).
- Kabuli, Paul, Yanes, Litza (2016), "First Step Semiotics", Nabavi, Mohammad, Tehran, Danesh Campus (In Persian).
- Kayani, Manouchehr (2015), "History of Qashqai people's struggles from Safavid to Pahlavi, Volume II", Shiraz: Kayan Publishing (In Persian).
- Kermani, Fariba (1380), "A Pavilion from Heaven, Second International Conference on Mosque Architecture, Future Horizon", Tehran, University of Tehran (In Persian).
- Mahan, Amir, Mansouri, Seyed Amir (2016), "The concept of landscape with emphasis on experts in different fields", Bagh Nazar Monthly, 14 (47), 17-28 (In Persian).
- Mansouri, Seyyed Amir (2013), "An introduction to understanding landscape architecture", Bagh Nazar Quarterly, (2): 69-78 (In Persian).
- Mohammadi, Irfan, Molvi, Shaghaigh, Bastani, Yasman (2017), "Semiotics in the Architecture of Sheikh Lotfollah Mosque", Second International Congress of Iranian-Islamic Urban Research and Art Architecture (In Persian).
- Moin, Mohammad (1384), "Moin's two-volume dictionary", Tehran, Adana, Pars Novin Press(In Persian).
- Nejadabrahimi, Ahad, Qara Biglou, Mino, Vafaei, Seyyed Masoud (2017), "Effective factors on communication and semiotics in the architecture of a case study of Tabriz Blue Mosque", Javidan Kherd Publication, 15 (33), 179-202 (In Persian).
- Nasiri Tayibi, Mansour (2008), "The role of the Qashqais in the history and culture of Iran", Tehran: Office of Social Planning and Cultural Studies of the Ministry of Science, Research and Technology (In Persian).
- Panahi, Siamak (1400), "Architecture and Semantic Cinema", third edition, Tehran, Asr Konkash (In Persian).
- Panahi S, Hashempour, & Eslami Gh (2014), Thought architecture from idea to concept. Hoviate shahr, 17 (8): 25-34 (Persian).
- Pourjafar, Mohammadreza, Montazer al Hajhe, Mehdi, Ranjbar, Ehsan (2009), "Evaluation of ecological capacity in order to determine the appropriate limits of sustainable urban

- development of the new city of Sahand as a case study", the first sustainable urban development conference (In Persian).
- Pourjafar, MohammadReza, Yousefi, Zahid (2007), "Recognizing the effect of meaning in the immortality of a case study place in Horaman Takht village of Kurdistan", Mahalle Maskan and Village Environment, 28 (125), 17-2 (In Persian).
  - Razavifar, Emali, Ghafari, Hossein (2013), "Pierce's semiotics in the light of the philosophy of epistemology and her attitude to the pragmatism of philosophy", 39 (2), 5-36 (In Persian).
  - Roshan, Mahbobeh, Shibani, Mehdi (2014), "Semiotics and Semantics of Gnostic Concepts in Architecture and Urban Planning with Integration (Islamic Mysticism and Embertawako Codes) Study Case: Safavid Architecture of Isfahan School", Urban Management Quarterly, 14 (38) : 151-172 (In Persian).
  - Saeedi Rizvani, Navid, Daneshpour, Hamidreza, Daneshpour, Amirreza (2012), "A New Look at the Factors Affecting the Accessibility of a Case Study of Maali Abad and Molla Sadra Neighborhoods in Shiraz", Journal of Human Geography Research, 46 (1), 215- 236 (In Persian).
  - Samir, Alaleh, Gorgani, Seyedamir Hossein, Cheshme Kasbani, Maryam (2019), "Reading architecture as a text with a structuralist semiotics approach, a case study of Dezful Cinema Cultural Center", bimonthly magazine of scientific and engineering elites, volume 5, number 3 (In Persian).
  - Sargazi, Mohammad Ali (2012), "Semiotics and Decorative Patterns of Islamic Architecture of Iran", Scientific Research Quarterly of Naqsh Mayeh Visual Arts, Year 5, Number 16, Tehran (In Persian).
  - Schultz, Christian Norberg (1391), "Meaning in Western Architecture", Mehrdad Qayyomi Bidhandi, Tehran, text publication (In Persian).
  - Shadaram, Alireza, Namur, Zahra (1400), "What and why the influence of mystical literature on Iranian painting with a semiotic approach", Gohar Goya Scientific Research Journal of Mystical Literature, 15th year, number 2, serial 47, 85-210 (In Persian).
  - Sholeh, Mehssa (2008), "Methodology of the analysis of the semantic sign domains of the city", Fine Arts, Architecture and Urbanism, 39 (5), 101-116 (In Persian).
  - Sojodi, Farzan (2018), "Semiology: theory and practice - a collection of articles", second edition, Tehran: Nash Alam (In Persian).
  - Soleimani, Mohammad Reza, Etisam, Iraj, Habib, Farah (2012), "Recognizing the concept and principles of identity in the work of architecture", Hoyt Shahr, 10 (25) (In Persian).
  - W. Douglas. Strange and friendly people. London, 1952.
  - Zamiran, Mohammad (1382), "An introduction to the sign of art", Tehran, Qaseh publication (In Persian).
  - Zafari Nayini, Soheila, Zafari Nayini, Sepideh (2013), "Investigation of the empty spaces of Sheikh Lotfollah Mosque", No. 2, Scientific Quarterly Journal of Islamic Art (In Persian).
  - Zoghi Tankabani, Mehrnoush, Armaghan, Maryam, Metin, Mehrdad (1401), "Analysis and analysis of the text of the works of contemporary Iranian architecture based on Deleuze's reading of form", two-quarters of Andisheh Memari, Scientific Journal, Year 6, Number Eleven, 149 – 176 (In Persian).

Reading the architecture of nomads from the perspective of semiotics based on the originality of meaning (Research case: temporary settlements of the Qashqai tribe)

Minoo Laffafchi^{*}, Mahsa Razaghi[†]

(Receive Date: 20 August 2023   Revise Date: 20 October 2023   Accept Date: 26 October 2023)

Research Article

Extended abstract

Introduction: The present study has studied the architecture of nomads with a semiotic approach based on the originality of meaning. Architecture as a meaning is a reflection of ideas and values that to understand and receive its meanings, one must seek help from the science of signs, and since this science originates from philosophy, it must be read from philosophical perspectives to be deciphered. In the same way that buildings built with building materials, metal, etc., have a model and construction value for people living in one place, nomadic tents are also for the people who live in them; It has a special pattern and importance, because their shelter is in cold and heat; And just as architects try to convey the concepts and signs that exist in their minds and souls by building their buildings; are to others, the tent dwellers are not exempt from this, and for this reason, the reading of nomadic settlements becomes necessary from the point of view of semiotics. It seems that the art of nomadic architecture in the design of tents and the creation of sometimes temporary residences; It is formed with the principles of semiotics, especially based on the originality of meaning. Therefore, the purpose of this research is to prove the existence of signs in the residential complex of nomadic people based on the originality of meaning in nomadic architecture. In order to achieve this goal, questions are raised as to why it is necessary to study nomadic settlements and on what basis they are analyzed from a semiotic point of view.

Methodology: The research method of this research is of the theoretical type, which used the descriptive-analytical and historical method with qualitative variables and logical and philosophical reasoning in the data collection stage. To compile the analysis; The generalities and structures of the studied collection have been made in the five systems of text creation, and by analyzing them, the concepts and signs used in them have been obtained, and then by coding and classifying the concepts in three levels of explicit, implicit and symbolic meaning; has been extracted. Therefore, since the subject under discussion is the study of the design of temporary settlements of nomadic peoples in Iran, the Qashqai nomadic people have been chosen due to having suitable conditions for coding.

Results:

The results of the research indicate that in addition to paying attention to the desired functional aspects in the design, temporary nomadic settlements have tried to reflect spiritual and aesthetic concepts in the form of residential architecture. Therefore, it can be seen that in the architecture of nomadic tribes, the existence of signs and meanings hidden in them have been used to design temporary settlements.

Conclusion: Nomadic architects have been trying to create a work with high safety, which only by combining tradition and technology. The tent structure could reach it. So, in the architectural design of nomadic people, the signs and meanings hidden in them have been used to design their settlements.

Conflict of interest: None declared.

Keywords: Symbology, Originality and meaning, Architecture, Qashqai tribe

---

¹Assistant professor, Department of Architecture, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran. (Corresponding author).
Minoo.Laffafchi@iau.ac.ir

² Department of Architecture, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.